КІБЕРГІГІЄНА КОРИСТУВАЧІВ ЯК ПРЕВЕНТИВНИЙ МЕХАНІЗМ ПРОТИДІЇ КІБЕРЗАГРОЗАМ

Ольга ГАБОРЕЦЬ

Злата ВОЛОБОЄВА

Стрімка цифровізація суспільства зумовила істотне розширення можливостей доступу до інформації, комунікації та освітніх ресурсів, водночас актуалізувавши проблему безпеки користувачів у мережі Інтернет. Сучасний кіберпростір характеризується високим рівнем загроз, серед яких домінують фішинг, соціальна інженерія, шкідливе програмне забезпечення, витоки персональних даних, інформаційно-психологічні впливи та маніпулятивний контент. Особливу небезпеку ці явища становлять для дітей і молоді, чия онлайн-активність поєднується з недостатнім рівнем критичного мислення та практичних навичок цифрової безпеки. За цих обставин пріоритетного значення набуває не лише технічний захист інформаційних систем, а й формування безпечної поведінки користувачів, що зумовлює зростання ролі кібергігієни як превентивного механізму протидії кіберзагрозам.

Кібергігієна користувачів розглядається як сукупність загальноприйнятих правил, навичок і поведінкових моделей, спрямованих на мінімізацію ризиків у цифровому середовищі та запобігання виникненню кіберінцидентів. На відміну від реактивних заходів кібербезпеки, які застосовуються після реалізації загрози, кібергігієна має превентивний характер і орієнтована на зниження вразливостей, пов’язаних із людським фактором. Саме поведінка користувача у багатьох випадках визначає успішність кібернападу, оскільки значна частина сучасних атак базується не на складних технічних механізмах, а на маніпуляції довірою, неуважністю або необізнаністю.

Особливої актуальності проблема кібергігієни набуває в умовах воєнного стану, коли кіберпростір використовується як інструмент гібридного впливу, а інформаційні атаки спрямовані на дестабілізацію суспільства, поширення дезінформації та завдання шкоди окремим користувачам. Недотримання базових

правил кібергігієни за таких умов може призводити не лише до індивідуальних негативних наслідків, а й до масштабних соціальних ризиків. Це зумовлює необхідність системного підходу до формування культури безпечної поведінки в інтернеті, насамперед у середовищі здобувачів освіти.

Кібергігієна охоплює широкий спектр практик, що включають відповідальне управління обліковими записами, використання складних унікальних паролів і багатофакторної автентифікації, регулярне оновлення програмного забезпечення, обережне ставлення до електронних повідомлень і вкладень, захист персональних даних, а також усвідомлене формування цифрового сліду. Важливим складником кібергігієни є медіаграмотність, що передбачає здатність критично оцінювати інформацію, розпізнавати маніпулятивні повідомлення та протидіяти дезінформації. Сукупність цих дій формує у користувача стійку модель безпечної поведінки, яка істотно знижує ймовірність успішної реалізації кіберзагроз.

Формування кібергігієнічних навичок у здобувачів освіти потребує належних організаційно-педагогічних умов [1]. Йдеться про інтеграцію питань цифрової безпеки в освітній процес, орієнтацію навчання на практичні сценарії взаємодії з онлайн-загрозами, а також систематичне оновлення знань з урахуванням динаміки кіберризиків. Важливим є поєднання інформаційно-роз’яснювальної роботи з практичним відпрацюванням навичок розпізнавання небезпечних ситуацій у мережі, що сприяє переходу від формального засвоєння знань до їх усвідомленого застосування у повсякденній діяльності.

Отже, кібергігієна користувачів виступає ефективним превентивним механізмом протидії кіберзагрозам, оскільки дозволяє знизити рівень уразливості цифрового середовища шляхом формування безпечної поведінки та відповідального ставлення до використання інформаційно-комунікаційних технологій. У системі освіти вона має розглядатися не як допоміжний елемент, а як невід’ємна складова забезпечення інформаційної безпеки та соціальної профілактики ризиків у кіберпросторі. Реалізація комплексного підходу до формування кібергігієни сприятиме підвищенню рівня цифрової стійкості користувачів і зменшенню негативного впливу кіберзагроз у сучасному суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Габорець О., Тимошенко Б. Формування цифрової грамотності у дітей: методики навчання. *Безпека дітей в Інтернеті: попередження, освіта, взаємодія* : збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Кропивницький, 10-14 лютого 2025 року / уклад. С.М. Єфіменко; за заг. ред. Г.В. Скрипки. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2025. С.132-134.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФІЛАКТИКИ КІБЕРБУЛІНГУ В ЗАКЛАДІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ БЕЗПЕКИ ДІТЕЙ В ІНТЕРНЕТІ

Марина ГАЛЕНКО

У матеріалі розкрито проблему кібербулінгу як одну з найпоширеніших загроз психологічній безпеці здобувачів освіти в інтернет-просторі. Проаналізовано особливості прояву онлайн-агресії серед учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Виявлено основні напрями профілактики та протидії кібербулінгу, що реалізуються через систему попереджувальних заходів, освітню діяльність і взаємодію учасників освітнього процесу відповідно до чинного законодавства України. Використано ключові слова: безпека здобувачів освіти в інтернеті, кібербулінг, профілактика, заклади професійної освіти, попередження, взаємодія, комунікація, анкетування.

У наш час, а особливо у військовий період, у сучасних закладах професійної освіти особлива увага приділяється дослідженню проблеми насильства і агресії, яка є актуальною саме серед підлітків. На сьогоднішній день тролінг відбувається не тільки в колі сім’ї, а, також, в більшості соціальних установ, в тому числі, і в сфері освіти. Тому на проблему кібербулінгу активно почали звертати увагу.

Сучасний освітній простір закладів ПТНЗ тісно пов’язаний із використанням цифрових технологій. Соціальні мережі, месенджери та онлайн-платформи стали для здобувачів освіти не лише засобом навчання, а й важливою складовою повсякденного їхнього спілкування. На мій погляд, активне перебування дітей в